

**Výstupy z projektu
„Stop domácímu násilí u osob jiných
etnik – zavedení nových metod a postupů
v rámci spolupráce se zeměmi EU“**

(1.6.2009 – 30.4.2012)

Uvedený projekt byl realizován v rámci činnosti Intervenčního centra Brno, který provozuje pro Jihomoravský kraj organizace SPONDEA, o.p.s.

Cílovou skupinou projektu byly rodiny cizinců žijících na území ČR ohrožení domácím násilím, včetně dětí jako svědků domácího násilí. Projekt reagoval na zkušenosti z práce cílovou skupinou, reagoval na změny ve společnosti, na rozvoj multikulturního prostředí, stále se zvyšující počet národnostních menšin v celé ČR.

Hlavními přínosy projektu byl přenos dobré praxe ze zemí EU, kde systém pomoci cizincům ohroženým domácím násilím již funguje, dále pojmenování oblastí, které bylo třeba zlepšit, zvýšení povědomí odborné veřejnosti o vážnosti této problematiky a o způsobech jejího řešení, přenos demokratických hodnot jako je rovný přístup a rovné zacházení v komunitách imigrantů žijících na území ČR, navázání spolupráce s organizacemi, které s cizinci pracují a mohou detekovat ohroženou osobu, rozšíření znalostí pracovníků organizace o dovednost tzv. „multikulturní empatie“, rozšíření znalostí a dovedností sociálních pracovníků pomáhajících cizincům o metody práce s osobami ohroženými domácím násilím.

Partneři projektu:

- 1) TIYE International, Utrecht, Holandsko. Jedná se o nevládní organizaci, která zastřešuje 21 národních organizací zabývajících se pomoci ženám z řad uprchlíků žijících v Holandsku. Hlavní náplní je řešení problematiky domácího násilí v komunitách imigrantů. www.tiye-international.org
- 2) APAV Lisabon, Portugalsko. APAV je portugalská asociace pro podporu obětem domácího násilí, jedná se o neziskovou organizaci, která poskytuje bezplatné služby pro oběti násilí. Má v rámci národní sítě 15 pracovišť, která jsou podporována 250ti dobrovolníky. APAV vytvořila příručku jak postupovat v oblasti podpory obětem domácího násilí, sexuálního násilí, násilí na dětech a seniorech. www.apav.pt
- 3) Interventionsstelle Wien, Rakousko. Vídeňské intervenční centrum je průkopníkem v řešení problematiky domácího násilí v Rakousku a následně i spolutvůrcem zákona na řešení problematiky domácího násilí. Rakouský model byl v roce 2004-6 implementován do ČR. www.interventionsstelle-wien.at
- 4) FIM Frankfurt am Main, Německo. FIM se již 25 let věnuje problematice žen imigrantek a problémům s tím spojeným. Organizace je zapojená do sítě evropských institucí pracujících s imigranty. Poskytuje společenský přínos v boji proti násilí na ženách a k podpoře multikulturní integrační politiky. www.fim-frauenrecht.de
- 5) Dalšími spolupracujícími organizacemi byly Spacio Famiglia a Centro pari oportunita v provincii Arezzo (Toskánsko) v Itálii a Krizové centrum pro muže ve švédském Malmö.

Výstupy projektu:

1) Charakteristika klientů projektu (osoby cílové skupiny)

- většinou klientky – ženy + pouze 2 muži (VB, Německo)
- větší polovina Češky ve vztahu s cizincem, často starší než muž (obvykle se seznámili na dovolené v zahraničí)
- cizinky – často výrazně mladší než muž (špatná ekonomická situace země nebo rodiny)
- méně se u násilných osob-cizinců vyskytuje alkohol jako spouštěč agresivního chování než u násilných osob-Čechů

Velkou většinu klientů tvořily ženy, po dobu projektu byli pracovníci v kontaktu pouze se dvěma muži, a to s klientem z Německa a z Velké Británie. Tento trend je velmi podobný i v české populaci, kde poradenství využívá také převážná část žen a je možné ho vysvětlovat vlivem společenského rozdělení rolí mužů a žen. Muži se za (většinou psychické) násilí ze strany partnerek stydí, nepřiznávají si svoji nerovnocennou pozici ve vztahu, neuvědomují si ohrožení a často odmítají pomoc. Ženy se naopak lépe ztotožní s rolí slabší oběti, což vychází i z historického pojetí role ženy ve společnosti.

Klientky byly z větší poloviny Češky, které žily ve vztahu s cizincem. Častým způsobem seznámení s cizincem (většinou mladším) bylo v zahraničí na dovolené, bezprostředně následovala svatba a přestěhování do ČR. V jednom případě se dokonce jednalo o účelový sňatek, kdy muž si vzal výrazně starší ženu s dítětem z prvního manželství a po sňatku se o rodinu přestal zajímat, čemuž předcházelo jeho agresivní chování. Ženy cizinky bývaly naopak často výrazně mladší než jejich manželé původem z ČR. V několika případech hrála roli špatná ekonomická situace původní země, kdy budoucí manžel sliboval rodině ženy, že ji finančně zajistí a postará se o ni. Po návratu do ČR po ženách začali vyžadovat naprostou poslušnost, projevovali vděk a často je i sociálně izolovali od jejich okolí. U násilných osob - cizinců byl v mnohem menší míře alkohol nebo jiné návykové látky jako spouštěč agresivního chování oproti české společnosti.

2) Problémy, se kterými osoby cílové skupiny (cizinci a partneři cizinců v ČR) přicházejí

- *ve všech případech* se vyskytovalo psychické domácí násilí,
- *ve většině případů* fyzické a ekonomické násilí, sociální izolace,
- *v jednom případě* se jednalo o nebezpečné pronásledování.

Ve všech případech se klienti obraceli na Intervenční centrum Brno ohledně psychického domácího násilí, ve velké většině také z důvodu fyzického, ekonomického násilí a sociální izolace, v jednom případě ohledně nebezpečného pronásledování (v minulosti domácí násilí). Fyzické násilí mělo často za následek modřiny nebo zranění vyžadující lékařské ošetření. V některých případech se násilné osoby snažily fyzicky ublížit své oběti tak, aby důsledky násilí nebyly viditelné.

Druhy psychického násilí:

- *nejčastěji* ponižování, nadávky, urážky, vyhrožování odebráním dětí, nadměrná kontrola, nepřiměřené projevy žárlivosti, vyžadování plnění příkazů a naprosté poslušnosti, násilí před dětmi – s tímto psychickým násilím je téměř vždy spojena i sociální izolace oběti od svého okolí (původní rodina, kamarádky, zaměstnání), zamykání doma.
- *velmi časté* vyhrožování zabitím (konkrétně podřezání, vyvraždění celé rodiny, zmrazení oběti), vyhrožování fyzickým ublížením (popálení), ničení věcí (oblečení, mobilní telefony, notebooky, nábytek), doprovázení kamkoli, bránění v učení českého jazyka, bránění v získání zaměstnání nebo vzdělání, bezdůvodné obviňování z nevěry.
- *ojediněle* plivání do obličeje, pokus koupit od ženy jejich děti (péči o ně), lhaní o původu (země) a o tom, že už je jednou ženatý, donucení k nedobrovolnému sňatku, výhrůžky – že ženu nechá zbavit svéprávnosti, vyhrožování sebevraždou, řešení společných problémů se zaměstnavatelem oběti nebo s rodiči, zacházení s manželkou jako s věcí, obviňování za neúspěch v podnikání/zaměstnání, bránění ve vstupu do společného domu nebo naopak vyhazování ze společného domu bez dětí, manipulativní vybízení ke spáchání sebevraždy, vyhrožování zabitím dětí, vyhrožování nahlášením partnerčina agresivního chování na PČR, naznačování úderů pěstí.

Často je na straně násilné osoby původní rodina nebo část rodiny (bratr, matka, ...), která přebírá roli násilníka v době jeho nepřítomnosti (výkon trestu odnětí svobody nebo odcestování). Agresivní chování se děje velmi často i před dětmi, často bývá namířeno i přímo vůči dětem (dětmi z prvního manželství ženy nebo proti vlastním dcerám, výjimečně proti synům). Ojedinělost násilí otců-cizinců vůči svým vlastním synům lze interpretovat prostřednictvím kulturních zvyklostí původní země (odlišné výchovné styly dívek a chlapců v arabských zemích) a také zakořeněnými genderovými odlišnostmi v přístupu k ženám a mužům v dané zemi (nerovnocenné pozice, přesně dané sociální role).

Rozdíly ve vztazích s násilnou osobou-cizincem nebo násilnou osobou-Čechem jsou výrazné. Cizinci velmi často po svých obětech vyžadují přizpůsobení se jejich kultuře (rozdíly v kompetencích žen a mužů ve společnosti), ženy-Češky se těmito kulturním zvyklostem odmítají přizpůsobit, násilné osoby si poslušnost vynucují násilím, potřebou mít nad partnerkou moc a rozhodovat o ní, čímž vzniká situace domácího násilí. Násilné osoby-Češi naopak příliš často nevyžadují po své ženě přizpůsobení se kultuře v ČR a zvyklostem. Pro obě skupiny je však velmi častá sociální izolace oběti, která je spojená se zamykáním doma, zakazováním kontaktů s původní rodinou, přáteli, odpírání zaměstnání nebo vzdělání. Díky sociální izolaci vytváří násilníci bariéry, které mohou obětem bránit při vyhledání pomoci nebo řešení svojí situace.

3) Jak se osoby cílové skupiny o službách projektu dozvěděli

- nejčastěji od PČR (uplatnění institutu vykázaní nebo podání trestního oznámení)
- z internetu, z jiné organizace nebo od kamarádky (Češky)
- ojediněle z linky bezpečí, od lékaře, z některého intervenčního centra nebo od členů rodiny

Klienti se o službách projektu dozvěděli nejčastěji od policie ČR díky předchozímu uplatnění institutu vykázaní, nebo když na policii podávali trestní oznámení na násilnou osobu. V případě uplatnění institutu vykázaní se kontaktování cizinců intervenčními centry nebo partnerů cizinců neliší od české populace. Díky cizojazyčným webovým stránkám se mohli klienti dozvědět o službách projektu na internetu v angličtině, ruštině nebo ve vietnamštině. Několik klientů využilo osobní konzultaci v ruštině a angličtině, což je nabízeno Intervenčním centrem Brno jako standardní služba, jeden klient komunikoval výjimečně s právníčkou v němčině.

4) Překážky, se kterými se osoby cílové skupiny v řešení jejich obtížné životní situace potýkali

Překážky:

- jazyková bariéra (většina případů ohrožených osob-cizinců)
- obtížná finanční situace (vlivem sociální izolace a jazykové bariéry)
- nedostatečné sociální zázemí v ČR (často u ohrožených osob-cizinců)
- vysoký společenský status násilné osoby v ČR
- strach z pohlížení na odchod od násilné osoby jako na únos dítěte (ohrožené osoby-cizinky)
- negativní zkušenosti s postupem policie (ohrožené osoby-cizinci)
- strach z naplnění výhrůžek násilné osoby, stud
- roli násilné osoby přebírá v její nepřítomnosti rodina násilníka – např. matka násilné osoby nebo bratr
- ilegality nebo pobyt na základě sňatku s občanem ČR (ohrožená osoba-cizinci)

Ve většině případů se klienti-cizinci potýkali s **jazykovou bariérou**, která jim výrazně ztěžovala a někdy až zcela znemožňovala kontakt s úřady a jinými institucemi. Vzhledem k tomu, že oficiálním úředním jazykem v ČR je čeština, cizinci neměli často dostatečné jazykové kompetence k tomu, aby vysvětlili svoji situaci a následně s danou institucí spolupracovali. V důsledku časté sociální izolace a ekonomického násilí ze strany násilných osob se dostávali do **obtížné finanční situace**, proto si nebyli schopni zaplatit tlumočnicka. Násilné osoby jim většinou nedovolovaly docházet do zaměstnání, proto nedisponovali žádnými vlastními příjmy. V případě, že jejich situace nebyla často řešena soudním řízením, neměli proto nárok na bezplatného tlumočnicka poskytovaného státem.

S jazykovou bariérou se klienti setkávali například v kontaktu s některými azylovými zařízeními, OSPODem, úřadem práce, některými odděleními policie a podobně. Jedna klientka se dokonce setkala s odmítavým přístupem PČR, která jí po přivolání nevěřila, že došlo k nějakému napadení, protože policisté nemluvili jejím jazykem a ona nebyla česky schopná vysvětlit, co se stalo. Násilná osoba – manžel využil této situace a obrátil výpověď proti ní s tím, že ho napadla ona. Podle verze klientky uvěřili policisté násilníkovi, protože mluvil česky.

V akutních případech pracovníci projektu poskytli klientům asistenční službu s tlumočením (např. schůzka na OSPOD ohledně svěřením dítěte do péče). Intervenční centrum Brno dále standardně nabízí sociálně-právní poradenství v anglickém a ruském jazyce, psychologické poradenství v anglickém jazyce a výjimečně po domluvě právní poradenství v německém jazyce. Sociální pracovníce projektu se setkaly s odmítnutím cizojazyčné klientky do azylového domu s utajenou adresou z důvodu jazykové bariéry, přestože byla klientka ve velmi nebezpečné situaci, pronásledovaná svým manželem, který se k ní několik let choval velmi násilně.

Jazyková bariéra představovala nejčastější problém v komunikaci klientů-cizinců s lokálními institucemi. Velmi často klienti-cizinci naráželi také na **nedostatečné sociální zázemí** v ČR a na absenci podpory ze strany sociálního okolí. Vzhledem k tomu, že tyto ohrožené osoby byly často sociálně izolované a nadměrně kontrolované svými partnery, nedokázaly si vytvořit přátele a díky tomu, že jejich původní rodina žila často v jejich rodné zemi, neměly nikoho, s kým by mohly svoji situaci sdílet nebo kam by mohly dočasně odejít. Nedostatečné sociální zázemí tak vytvářelo jednu z překážek v řešení jejich obtížné životní situace na rozdíl od ohrožených

osob-Čechů, kteří měli často podporu v rodině nebo blízkých. Vlivem jmenovaných bariér se někteří klienti-cizinci cítili v ČR často izolovaní, nepochopení a přehlíženi.

V některých případech se pracovníci projektu setkali s překážkou v řešení situace domácího násilí v podobě **strachu klienta z manželova vysokého společenského postavení**. Sociální status násilné osoby byl většinou spojen s prestižním zaměstnáním, známostmi mezi vlivnými lidmi a majetkem. V takovém případě násilné osoby vyhrožovaly tím, že podplatí právníky, soudy nebo psychiatry, nechají ženě odebrat děti nebo ji nechají zbavit svéprávnosti. Klientky se nejčastěji obávaly odebrání svých dětí z péče, což často souviselo také s jejich neznalostí legislativních norem a právního systému v ČR. Partneri často vyhrožovali pomstou, pokud je žena nahlásí na PČR a podá na ně trestní oznámení. Klientky se snažily proto co nejvíce vyhnout řešení jejich situace přes PČR a snažily se hledat jiné cesty, většinou tajný odchod s dětmi od partnera, podání žádosti o rozvod a spolupráci s OSPODem ve věci svěření dítěte do své péče. Přestože pracovníci projektu vnímali potřebu ženy starat se o dítě bez násilného partnera, snažili se ji motivovat ke spolupráci s OSPOD a do budoucna i ke spolupráci s otcem dítětem tak, aby nebránily styku otce s dítětem a to převážně v situacích, kdy nebylo násilí vystaveno i dítě.

V jednom případě se jednalo o účelový sňatek ze strany muže-cizince (násilná osoba), který tímto sňatkem získal pobyt na území ČR. Překážkou v řešení této situace bylo nepřiznání si účelovosti sňatku ze strany ohrožené osoby a neochota uvědomit si rizikovost vlastního jednání. Klientka stále s manželem zůstávala a vystavovala se tak neustále nebezpečnějším situacím. Zakázkou klientky v Intervenčním centru Brno bylo změna manželova chování. Vzhledem k tomu, že cílovou skupinou Intervenčního centra Brno a projektu jsou pouze ohrožené osoby, nebylo možné pracovat i s násilníkem. Bez ohledu na cílovou skupinu manžel podle jeho jednání neměl zájem na změně, po skončení vykázaní manžel ohroženou osobu bez dalšího vysvětlení opustil.

Velkou motivací k řešení situace domácího násilí je u klientů projektu (cizinců i Čechů) kvalita života jejich dětí. Pokud jim však situace ve vztahu nedovoluje domluvit se s manželem na rozvodu a svěření dětí do péče předem, potom stojí před rizikem, že pokud odejdou tajně s dítětem, partner může tento jejich krok nahlásit jako **únos dítěte**. Násilné osoby velmi často vyhrožují tím, že takové jednání ohlásí na OSPOD, pokud by měla ohrožená osoba v úmyslu je s dítětem opustit nebo odcestovat do své rodné země. Takové výhružky se potom stávají významnou překážkou v odchodu obětí násilí od násilného partnera. Převážně ženy se tak často bojí, že o své děti přijdou úplně.

Častou překážkou při řešení situace je **negativní zkušenost ohrožených osob s postupem policie**, se kterým se ohrožené osoby setkávaly v jejich rodné zemi, převážně se jednalo o východní země a země bývalého Sovětského svazu. Klienti zažili to, že policie přijela, ale situaci nijak neřešila, pouze domluvila násilné osobě, aby ve svém jednání dále nepokračovala. Násilnou osobu přivolání policie ještě více rozzuřilo a násilí se po jejím odjezdu ještě vystupňovalo. Ohrožené osoby byly také omezené neznalostí práva země, ze které pocházel partner a ve které se uskutečnil sňatek. Nevěděly, do jaké míry platí rozvod v ČR, protože několik násilných osob (převážně původem z arabských zemí) tvrdilo svým manželkám, že rozvod v ČR je neplatný.

Ohroženým osobám také často bránil v řešení **strach z naplnění výhrůžek násilníka**, které se vztahovaly nejen na péči o děti, ale také na zdraví a život ohrožené osoby i dětí. Ohrožené osoby pociťovaly v mnoha případech **stud** za svoji situaci, vlivem různého náboženského přesvědčení zůstávaly s partnerem proto, aby nerozvracely rodinu nebo v některých případech uvěřily ponižování násilnou osobou a začaly si myslet, že jsou skutečně tak neschopné, že bez partnera by se nedokázaly postarat o sebe ani o děti, jejich sebevědomí se v důsledku dlouhodobého násilí ve vztahu výrazně snížilo.

V některých případech **za násilnou osobu** v její nepřítomnosti **přebírala roli rodina** (matka, bratr), a to u českých rodin i rodin cizinců. Přestože byla násilná osoba například vykázaná z domu na 10 dní, ohroženou osobu hlídala tchýně nebo švagr a násilí v rodině stále pokračovalo. Ohrožené osoby měly strach, že pokud nahlásí i tyto osoby jako násilné, zbytek rodiny se pomstí.

Překážkou pro řešení situace u ohrožených osob-cizinců byla i **illegalita nebo vypršení pobytu v ČR** na základě sňatku s násilnou osobou. Ohrožené osoby měly strach, že pokud se rozvedou, ztratí tak automaticky právo bydlet v ČR a budou vyhoštěny ze země. Opět měly obavu o to, aby nepřišly o své děti s českým občanstvím. Násilné osoby využívaly těchto obav k tomu, aby posilovaly svoji moc nad ohroženou osobou a udržely ji v násilném vztahu i nadále.

5) Postupy, které volily osoby cílové skupiny v řešení jejich obtížné situace

Klienti řešili situace domácího násilí různým způsobem, stejně tak pracovníci projektu se vždy snažili brát ohled na individuální rysy případu. Pracovníci projektu nabízeli ohroženým osobám různé možnosti řešení a upozorňovali na možné rizikové momenty nebo potenciální nebezpečné reakce na konkrétní kroky, a vytvářeli společně s klientem bezpečnostní plán „šitý na míru“.

V případě, že se ohrožená osoba rozhodla o partnera odejít, ve většině případů si naplánovala tajný odchod a dopředu si zjistila všechny potřebné informace. Pro ohroženou osobu nebylo zpravidla představitelné, že by se s partnerem domluvili na péči o děti nebo rozvodu.

Klienti využívali převážně sociálně-právní poradenství (svěření dítěte do péče, rozvod, mezinárodní právo, výživné, pobyt na území ČR, ...), někteří docházeli na pravidelné psychologické konzultace, několik využilo krizového lůžka Intervenčního centra Brno (i s dětmi). Několik klientů využívalo telefonické a e-mailové poradenství, jeden klient i poradenství ve formě chatu. Součástí konzultací bylo zprostředkování kontaktů na jiné instituce (např. zajištění ubytování). Pracovníci projektu často poskytovali podporu, vytvořili prostor pro sdílení negativních zážitků a ventilaci emocí, v některých případech poskytli i krizovou intervenci.

6) Doporučení do budoucna

U velké většiny klientů byly přítomny násilí v rodině i děti, v některých případech byly dokonce přímo násilí vystaveny. Přesto ohrožené osoby zpravidla odmítaly pro ně psychologickou péči. Některé ohrožené osoby docházely samypravidelně k psychologovi nebo psycholožce projektu, přesto nevnímaly potřebu psychologické péče pro děti. Pracovníci projektu hovořili s klienty o potřebě zpracování negativních zážitků dětí z násilného vztahu rodičů tak, aby se v budoucnu nevyskytly případné následky v jejich budoucím partnerském vztahu, na jejich sebevědomí nebo způsobu řešení určitých situací. Klienti nevnímali to, že děti jako svědci mohly často prožívat podobné pocity (např. bezmoc) jako ohrožené osoby. Jednou z hypotéz, která vysvětluje tento nezáměr o péči psychologa pro děti, je nedůvěra vůči instituci nebo odborníkovi, protože rodič nemá možnost kontrolovat nebo dohlížet na to, jak psycholog s dítětem pracuje, přestože by byl s postupem i průběhem seznamován.

7) Vazba ohrožených osob na trh práce

Aktivita na trhu práce se u obou skupin (ohrožených osob a násilných osob) často liší podle typu vztahu (jestli je cizincem ve vztahu ohrožená osoba nebo násilná osoba, případně oba). Následující modely nejsou pravidlem, ale tuto charakteristiku naplnila významná část případů klientů projektu:

- násilná osoba – cizinec/ka + ohrožená osoba – Čech/Češka:

Násilnou osobou je většinou muž, žena bývá o několik let starší, po svatbě se stěhují do ČR, žena ekonomicky aktivní, muž nezaměstnaný, nechává se živit manželkou, často se vymlouvá, že nemůže sehnat práci, většinou ji ale ani nehledá, žena odevzdává manželovi vydělané peníze.

V jiných typech případů násilná osoba-cizinec (často z arabských zemí) vyžaduje, aby žena přestala navštěvovat zaměstnání, sociálně ji izoluje od své původní rodiny i sociálního okolí, vyžaduje, aby se primárně starala o děti a domácnost. Ohrožená osoba se tak stává se ekonomicky závislou na svém manželovi, opětovný vstup na trh práce je pro ni téměř nemožný. Násilník často požaduje přijetí jeho náboženského přesvědčení nebo kulturních hodnot a norem.

- Násilná osoba – Čech/Češka + ohrožená osoba – cizinec/ka:

Násilnou osobou je většinou muž, žena bývá mladší, stěhují se do ČR, brzy po svatbě se narodí dítě. Násilník ženu sociálně izoluje, brání tomu, aby si našla přátele, postupně ji zakazuje kontakt s lidmi, nepodporuje ji v učení českého jazyka a nepřeje si, aby si našla zaměstnání. Žena se tak stává ekonomicky závislou na svém muži a vstup na trh práce je pro ni téměř nemožný.

8) Závěr

Cizinci, kteří se stali klienty projektu, žili v této době v České republice různě dlouho, od jednoho roku až do 20-ti let. Bez ohledu na délku pobytu v ČR se většina z nich stále potýkala s jazykovou bariérou a nedostatečnou orientací v legislativním systému ČR. V důsledku sociální izolace byl těmto ohroženým osobám odpírán kontakt se sociálním okolím, nedokázaly si vytvořit sociální zázemí (okruh přátel), bylo jim bráněno učit se český jazyk. Vlivem dlouhodobého domácího násilí měly často výrazně snížené sebevědomí, zkreslené představy o svých vlastních kompetencích a často trpěly pocity viny za situaci, ve které se nacházely. V takové situaci byl pro ně vstup na trh práce obtížný, protože vlastní bezpečí nebo ochrana dětí před trvajícím násilím byla často prioritou. Neměly ani duševní či fyzickou kapacitu na nástup do zaměstnání. Často primárně řešily svěření dětí do péče, bezpečné a utajené bydlení, zajištění finanční částky na přežití (v podobě sociální dávky). Doba, po které se ohrožené osoby rozhodly řešit domácí násilí v partnerském vztahu nebo rodině, byla různá a závisela na aktuální situaci rodiny, individuálních charakteristikách ohrožené osoby nebo okolních podmínkách (příležitost k odchodu). Pro některé klienty bylo impulzem obzvláště násilné fyzické napadení, pro některé výhružky smrtí a pro některé násilí obracející se vůči dětem.